

Hajdúhadház város helyi értékei

(A Települési Értéktár Bizottság ajánlásával)

A **barakképületeket** a második világháború előtt katonai célra munkaszolgálatosokkal építtették. A háború után az árván maradt és kallódó gyermekek számára a megüresedett barakkokban gyermekmenhelyet rendeztek be, amely rövid idő alatt teljes önirányítással működő nevelőintézménnyé nőtte ki magát. **Ez volt az ország első gyermekvárosa.** A jellegzetes, fenyőfából készült barakképületeket gyermekek hamar birtokukba vették. Berendezési tárgyait nagy részben - pedagógusok irányításával – a gyermekek saját maguk készítették. Az épületek környezetét önálló elképzelésük szerint parkosították.

A külső megjelenésükben csaknem változatlanul megmaradt barakképületeket ma ismét a katonaság használja.

Egykori barakképület

A gyermekváros névtáblája

Önkiszolgáló munka a barakkok előtt

Egy barakképület ma

Bocskai István lovas szobra Győrfi Lajos szobrászművész alkotása a főtéren, az egykori Hadház központját idéző magaslaton áll. A mintegy három méter magas süttői mészkőből készült talapzatán a régi templom vonalai jelennek meg. A kis domb mészkőberakása a régi város egyközpontú, sajátos csillagteres településszerkezetére utal.

Bocskai István lovas szobra

Bocskai István mellszobra Tóth Sándor szobrászművész alkotása eredetileg a Bocskai téren állt, majd a fejedelem lovas szobrának főtéri elhelyezése után a nevét viselő általános iskolában állították fel.

Bocskai István mellszobra eredeti helyén, a főtéren

Az egyház-, iskola és helytörténeti gyűjtemény állandó kiállítása 2006 óta a református templom emeleti részén, illetve a karzatain látható.

Az egyháztörténeti kiállítóterben a régi egyházi könyvek, bibliák és szép kötésű énekeskönyvek mellett a Református Egyházközség legbecsesebb tárgyi emlékei jelennek meg. Többek között XVII: - XVIII. századi úrasztali ónkupák, a régi templomból származó úrasztali terítők, keresztelőedények, imakönyvek, valamint az új templom történetéből származó írásos, tárgyi és fotózott emlékek. Itt kapott helyet Nagy József lelkipásztor művészi kivitelű plakett- és relief életműve. is.

Az iskolatörténeti kiállítás elsősorban az egykori református elemi népiskola fennmaradt írásos- és tárgyi emlékeit tárja az érdeklődő látogatók elé. A régi padokkal, tanári asztallal, forgatható táblával, osztályszámológéppel és szemléltetőképekkel berendezett kiállítóter a korabeli iskolák hangulatát idézi. Természettudományi szertárszekrénye több szemléltetőeszközzel együtt 1896-ból való. Figyelemre méltó az élővilág hajdúsági faunáját bemutató szemléltetőanyaga is.

Néhány tárlóban az egykori polgári iskola, az iskolát előkészítő korabeli óvodai világ, valamint az ország első gyermekvárosának emlékeit tekintheti meg az érdeklődő látogató.

A helytörténeti kiállítóterben Hajdúhadházra vonatkozó írásos történelmi dokumentumok, képek és tárgyi emlékek láthatók.

Az egyháztörténeti kiállítóter

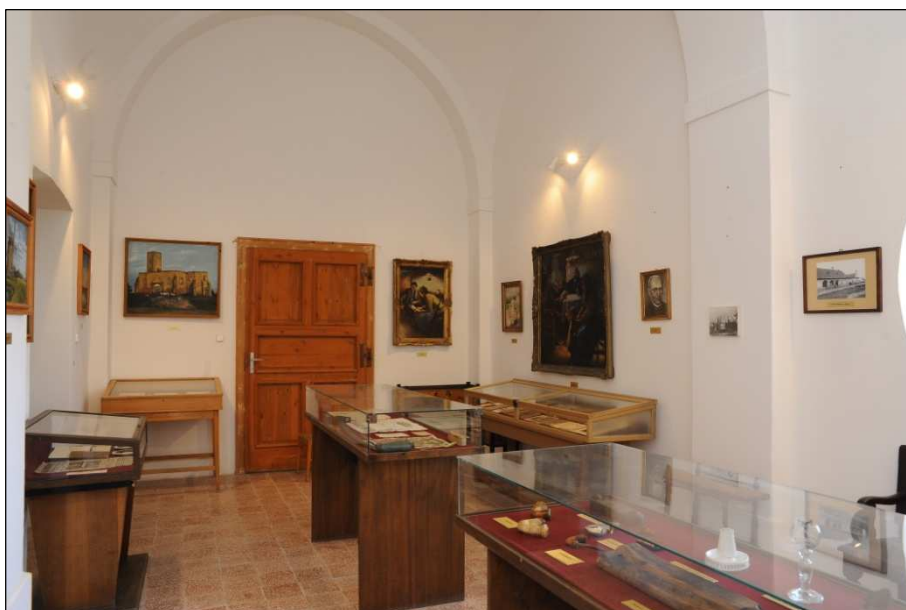
Úrasztali edények

Az iskolatörténeti rész

Természettudományi szertárszekrény

A helytörténeti gyűjtemény részlete

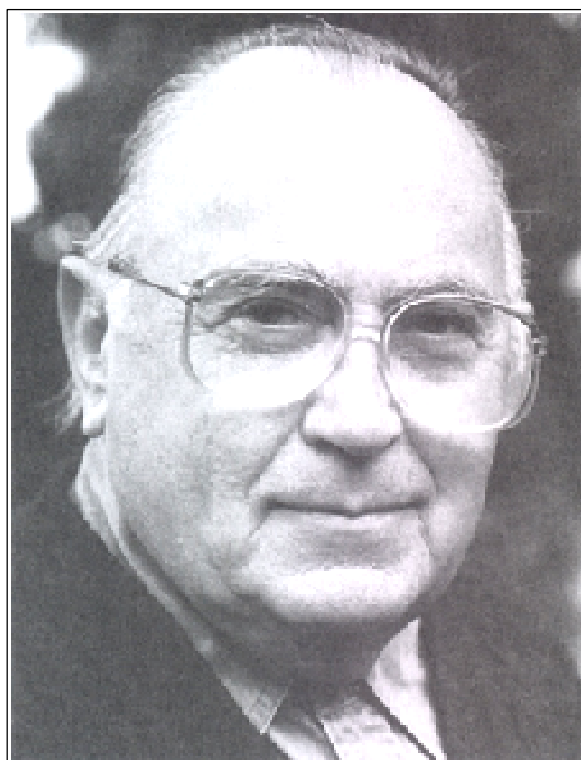
Égerházi Imre festőművészt már az ezredfordulón az Alföld egyik vezető mestereként tartották számon. Művészete és művészeti szervezőtevékenysége Magyarországon és a határon túl is nagy elismerésben részesült.

Hajdúhadházon született, a XVI. századi freskófestő, Egerházi Képiró János kései leszármazottjaként. Képzőművészeti szabadiskolában tanult Debrecenben, mestere Menyhárt József festőművész volt.

10 év alatt, 1969-re fejlesztette ki a csak rá jellemző festési technikát, melynek segítségével a világon bárhol fel lehet ismerni a műveit. 1962-től több mint 100 egyéni és 400 csoportos kiállításon vett részt, az Egyesült Államoktól egész Európán és Magyarországon át Japánig. 1964-ben alapító tagja volt a Hajdúböszörményi Nemzetközi Művésztelepnek, ahol 30 éven át dolgozott. A hetvenes évek elejétől 20 évig vett részt és 10 évig irányította az Üzemi Tárlatokat. 1982-től újrászervezte és haláláig vezette a Hortobágyi Alkotótábort. A határon túli magyar művészek legkiemelkedőbb magyarországi patrónusaként tartják számon a 60-as évek végétől 2001-ig. Ha kellett, a szocialista időkben saját kezűleg kézbesítette a meghívókat a művésztelepekre az erdélyi, a felvidéki és a kárpát-aljai művészek számára. A kilencvenes években a franciaországi St. Michel-i művésztelep tiszteletbeli elnökévé választották.

Életművét a pannói koronázták meg. Pannó sorozatának létrehozásakor olyan történelmi témák feldolgozására vállalkozott, amelyek a hajdúság történelméhez és szülővárosának múltjához kapcsolódnak. Nagyon büszke volt hajdú származására, nem véletlen hogy a nagy hajdú ősökhöz mindig odafestette saját magát, mint diáksapkás nebuló. 1984-ben vetette először papírra egész élete dédelgetett álmát, a Hajdúk I. vázlatát.

A tervezés és a megvalósítás három évig tartott. A színes alkotás 72 alakot és arcot, 7 népes csoportot és jelenetet, 6 egykorú történelmi tárgyi emléket tartalmaz. A mozgalmas felületnek négy kiemelkedő pontja van: Bocskai István és Báthori Gábor fejedelem, Sillye Gábor hajdúkerület főkapitány, 1849-ben forradalmi kormánybiztos arcma és a hajdúk címere. Köréjük rendeződnek csoportok és jelenetek.

A Hajdúk II. pannó 1992-ben készült el, amely a Földi János Kéttannyelvű Általános Iskola és AMI aulájában látható. 1996-ban ezzel a művel együtt 16 pannót avattak az iskolában, amelyek száma tovább bővült. Az Iskolagalériában található pannóképek kultúrtörténetileg az országban egyedülálló képzőművészeti anyag, amelyek a magyarság történetét, kultúráját, hagyományait tárják elénk a faliképeken.

Termékeny festő volt, több mint száz darabos életműanyagot ajándékozott a városnak. Legrangosabb alkotásai a pannók, melyek részben Hajdúhadházon részben a debreceni Hotel Arany Bika pannó termében találhatóak.

Élete végéig töretlen lendülettel dolgozott, kezdetben hivatalnoki állása mellett, otthoni műtermében és a hazai, illetve külföldi művésztelepeken

Égerházi Imre festőművész

Hajdúk II. Pannó

100 éves az én iskolám, pannó

É. Kiss Sándor nyelvész, helytörténész, Hajdúhadház nyelvének, történetének, írásos és épített történeti emlékeinek kutatója. Nyelvészként összegyűjtötte és publikálta Hajdúhadház helyneveit. A helynevek történetét, korai előfordulásait 18-19. századi jegyzőkönyvekből és periratokból vett példákkal dokumentálta. Névfejtései nyelvészeti, helytörténeti és néprajzi szempontból egyaránt sok újdonságot tartalmaznak. Hajdúhadház nyelvi emlékeit őrzi „A földművelés munkamenete és műszókincse” című munkája is, melynek anyaga Csűry Bálint tájszótárába is bekerült.

Megírta a város 19. század végén lebontott Árpád-kori templomának a történetét, de kutatta a többi jeles épületnek: Földi János házának, valamint a csapszékeknek, malmoknak, iskoláknak a sorsát is.

Kutatta Hadház neves szülöttének, a magyar orientalisztikában elévülhetetlen érdemeket szerzett Szilágyi Dániel életét és munkásságát.

Ami munkásságának nem szigorúan Hadházhoz kötődő részét illeti: rendszeresen publikált nyelvészeti tanulmányokat az országos nyelvészeti folyóiratokban, és rendszeresen közölt nyelvművelő írásokat a Hajdú-Bihar megyei és az országos napilapokban. Pedagógiai tárgyú tanulmányai is vannak – például a Krakkói Magyar Bursáról és a Debreceni Kollégium múltjáról.

É. Kiss Sándor

É. Kiss Sándor egyik beszéde közben

É. Kiss Sándor emlékszobája

Faragott kerítés, amely Polyák Ferenc matkópusztai fafaragó népművész alkotása. Oszlopai a mezőgazdasági munka világából származó ember nagyságú tipikus alakokat, a kerítés többi elemei pedig népi motívumokat jelenítenek meg.

Faragott kerítés

Kapufélfa

Földi János (1755-1801) a hajdúkerület orvosa volt. 1791-től haláláig élt és alkotott városunkban. A felvilágosodás korának tudós polihisztorja volt: orvos, költő, nyelvész és természettudós. 1773-tól a Debreceni Református Kollégiumban tanult, majd 1784-től a pesti Tudományegyetem Orvoskarának hallgatója. Orvosi tevékenységét Szatmáron kezdte. E teendői mellett a nyelvtan, a verstan, a természetrajz és a természettudomány magyar terminológiájának kialakítása is érdekelte. Levelezett Kazinczy Ferencsel, s folyóiratainak állandó munkatársa, valamint a Magyar Múzeum korrektora lett. Versekét ír, fordít, verselmélettel foglalkozott.

1790-ben Szatmáron írta meg az első rendszeres magyar nyelvtankönyvet, mellyel pályázatot nyert, de nyomtatásban sajnos nem jelent meg ez a munkája. Ennek alapján készült később az a Magyar Grammatika (amit a tudománytörténet Debreceni Grammatika néven jegyez).

1791-ben a Hajdúkerület orvosa lett, s Hajdúhadházra költözött. A hajdúvárosok mintegy 35 ezer fős lakosságát gyógyította, s emellett ellátta a közegészségügyi teendőket is.

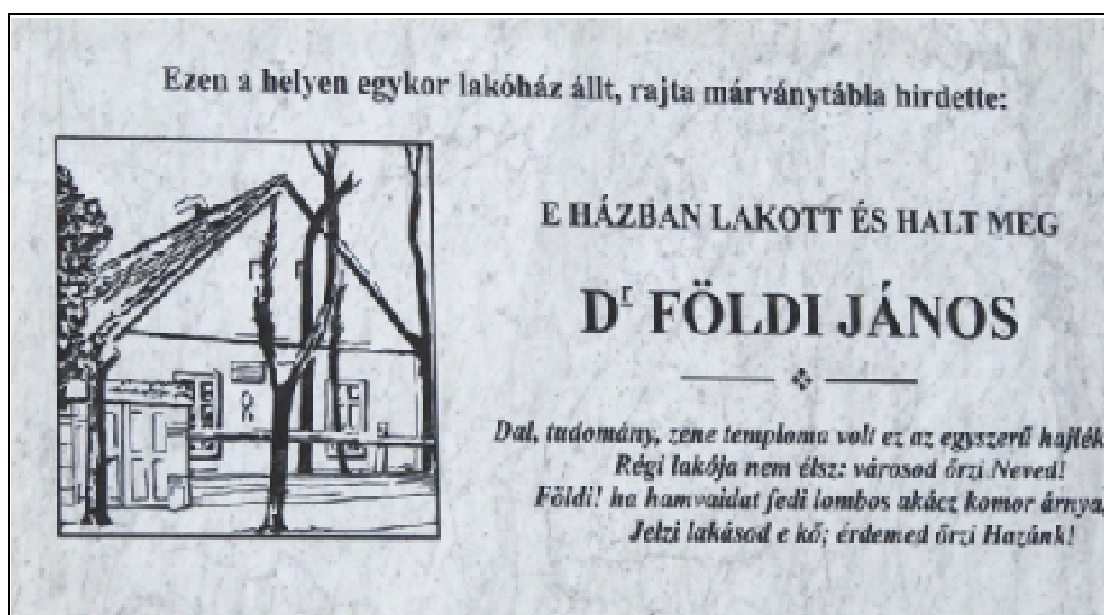
Tudományos érdeklődése a magyar nyelvű állat- és növényrendszer kidolgozása felé fordult. Hadházon írt értekezésében (Rövid kritika és rajzolat a magyar füvésztudományról – Bécs, 1793) a magyar növénynevek rendszerezését és osztályozását tűzte ki célul.

Részletes bírálat alá vette az akkor ismert magyar növény- és állatneveket, behatóan tárgyalta eredetüket, és javasolta sok – általa hibásnak, megtévesztőnek vagy sértőnek vélt – név kicserélését vagy javítását, továbbá újak alkotását. E munka szolgált alapul Diószegi Sámuel és Fazekas Mihály első magyar nyelvű növényhatározója, a Magyar Füvész Könyv (Debrecen, 1807) elkészítéséhez.

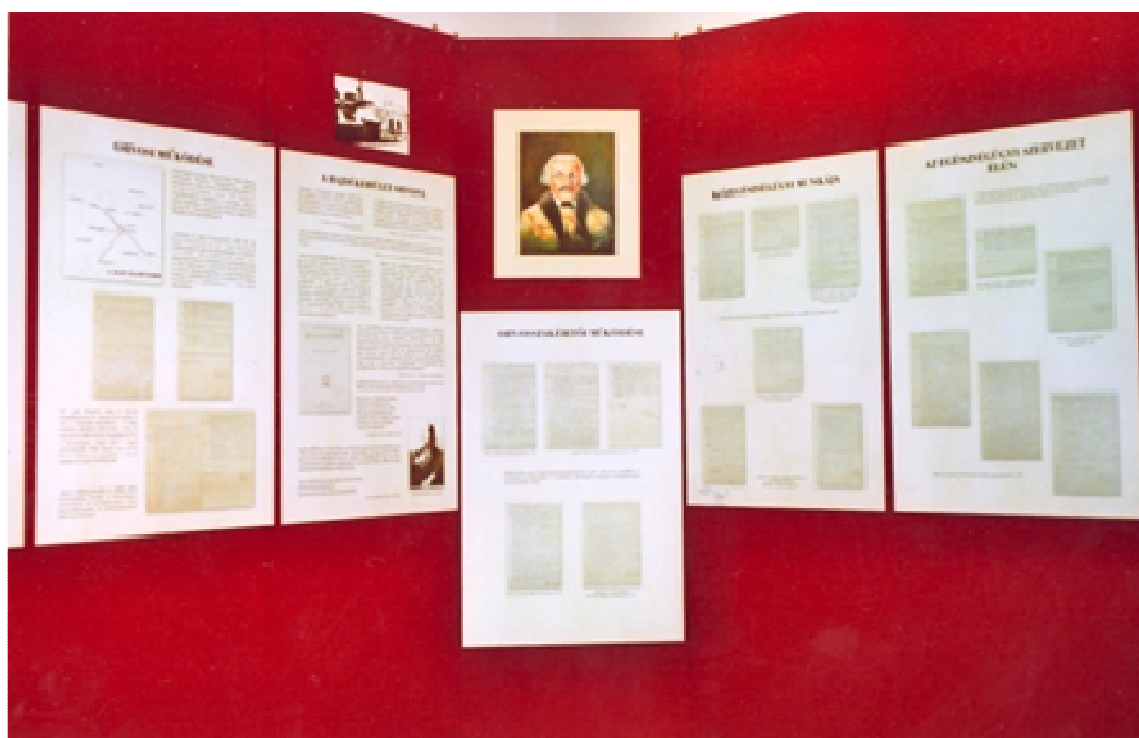
Dolgozott a teljes természetrajz megírásán. 1795 őszére elkészült az első kötet kézírata: Természeti historia A' Linné Systemája szerint. Első tsmó. Az állatok országa.

Időjárási megfigyeléseket is végzett. Számos növény és állatnevet alkotott. 1814 közmondást írt össze, melyeket részben maga gyűjtött, részben korábbi gyűjteményekből vett át.

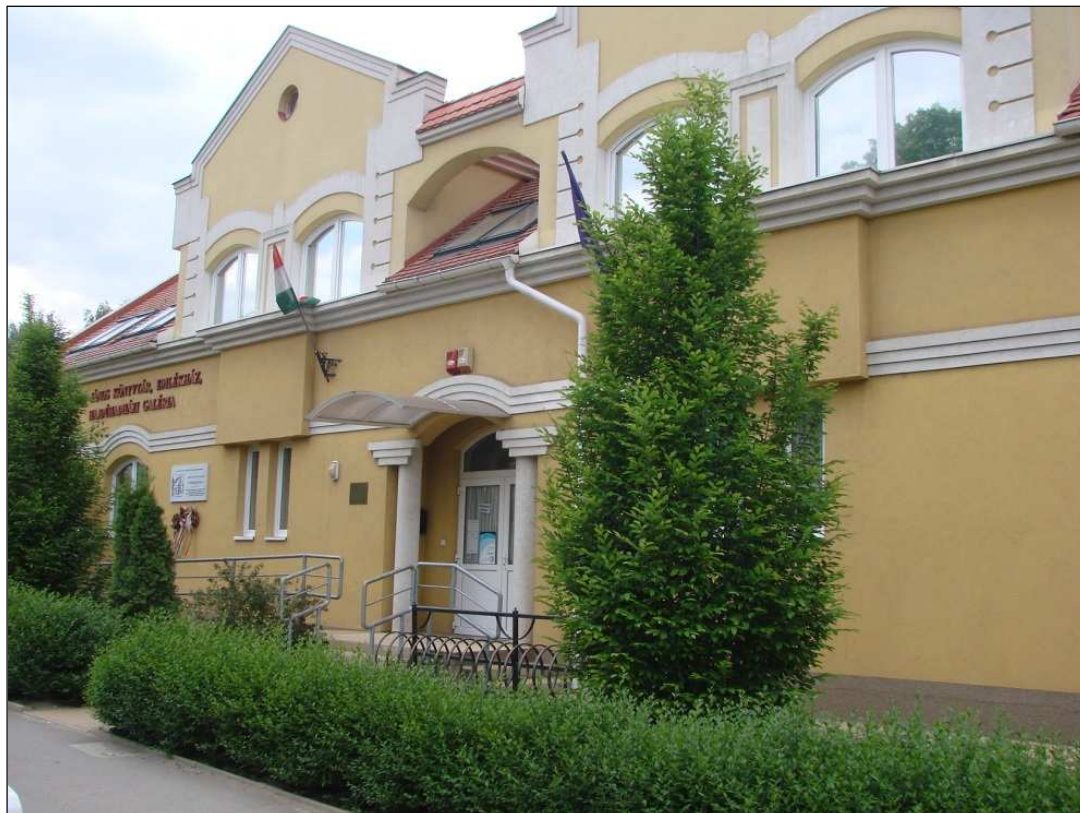
Emléktábla a könyvtár falán

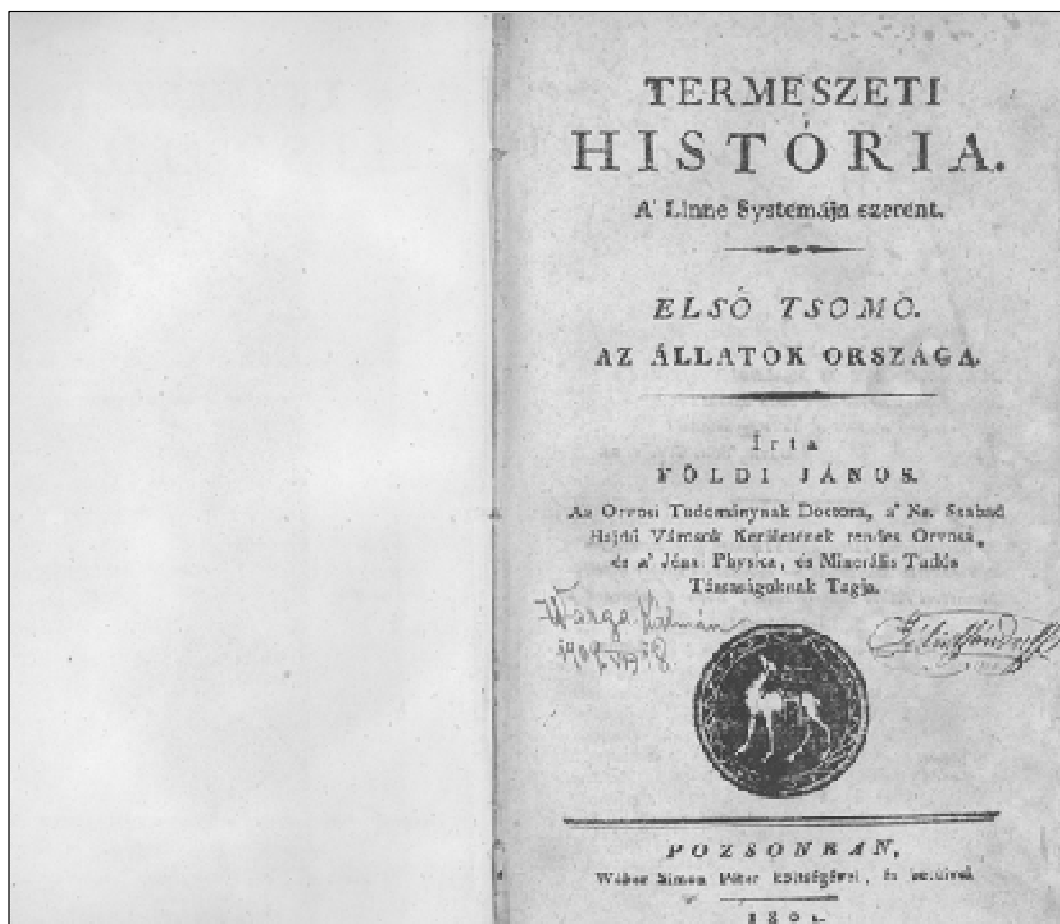
Földi János emlékszobája

A régi emlékház

A Földi János Könyvtár, Emlékház, Hajdúhadházi Galéria

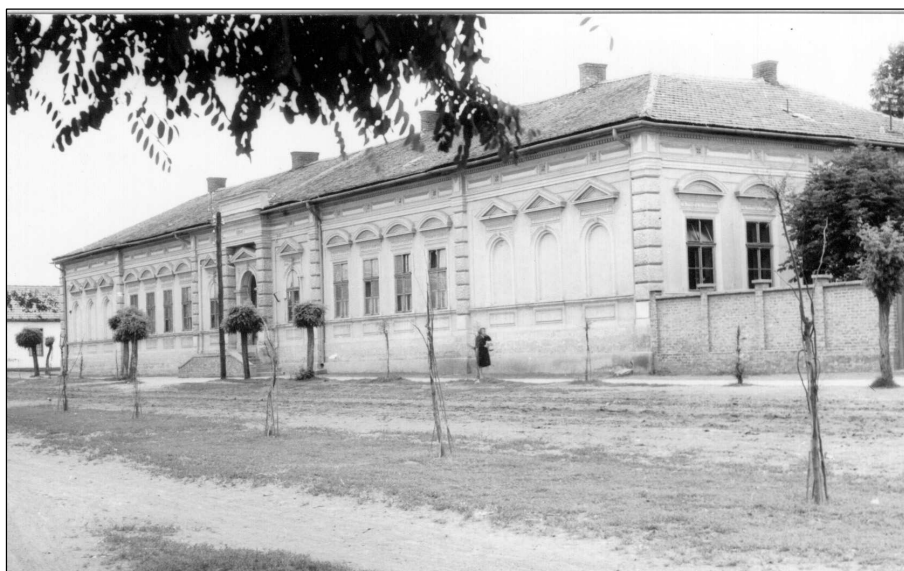

Az állatok országa című művének címlapja

A Földi János Iskola régi épületét a református egyház 1896-ban, a város első temploma helyére Református Elemi Népiskolának építtette. Eredetileg hat tantermes iskolának épült, de az idők során több belső átalakításon esett át. Külseje azonban mindvégig megőrizte eredeti formáját. Az utolsó felújítás során a homlokzatát az eredeti ornamentikának megfelelően állították helyre. Mai külső megjelenése az egykori iskolaépület korabeli állapotát idézi.

A Református Elemi Népiskola eredeti fotója 1896-ból

A Földi János Iskola épülete 1960-ban

Az iskola bejárata

A Földi János Iskola régi épülete a 2007. évi felújítás után

Hadházi hurkatészta, vagy görcsös galuska leves

Hajdúhadházon ősidők óta a szegények leveseként fogyasztják. Nagyanyáink kedvelt laktató étele volt. Hetente többször is az asztalra került, hol az egyik, hol a másik változatban. Hús nélkül kevés hozzávalóval készül, tehát igen olcsó étel. Ez a leves még másnap is finom. Régen nemcsak hétköznapi, hanem hétvégeken is elkészítették. Mindkét levesbe ugyanazt a levestésztát gyúrnak (liszt, tojás, víz, só), majd vékony levélre nyújtják. Szalonnás, hagymás, paprikás zsírral jól megkenik és csíkokra vágják. A csíkokat hurkává sodorják, majd kb. 5cm-es darabokra vágják. Ha görcsös galuska levesnek szánják, az összesodort darabokat hosszabbra hagyják, hogy lazán görcsre lehessen azokat kötni. Mindkét változatot zöldségekkel, és krumplival is szokták gazdagítani.

Hurkatészta leves

Görcsös galuska leves változatban

A hurkatészta sodrása

Feldarabolva

Görcsre kötése

Hadházi lakodalom

A lakodalmak előtt egy héttel a lakodalmas házaknál csigapergetőt tartottak. Kora délután indultak az asszonyok és a lányok a lakodalmas házhoz. Nem üres kézzel mentek, mert szokás volt lisztet és tojást vinni a csigapergetőbe. A fiatalabbak gyúrták és nyújtották a csigának való tésztát, az idősebbek pedig a kockára vágott levelekből sodorintották a csigát. Közben meghányták-vetették a világ dolgait, kibeszélték a kibeszélnivalókat. Estefelé egy-egy demizson borral a férfinép is elkezdett gyülekezni. Amíg iszogattak, adomáztak, nótáztak az asszonynép szorgalmasan munkálkodott. Rendszerint éjjel felé a cigánybanda is előkerült. Ekkorra már a hangulat a tetőfokára hágott, és az eredményes csigakészítést reggelig tartó táncmulatsággal ünnepelték meg.

A következő napokban a fiús és lányos háznál egyaránt az édes sütemények elkészítése volt a feladat, majd a lakodalmi kalács sütése következett. Egy nappal a lakodalom előtt előkészítették a leveles bélest, és a húsféléket. Kipakolták a házból a bútorokat és asztalt terítettek.

A szombat a lakodalom napja volt. A vőlegény és a menyasszony családjánál is gyülekeztek a vendégek. A két vendégsereg rendszerint külön ebédelt. Kora délután a vőlegényes háztól felkerekedtek a vendégek, és a vőfélygel együtt mentek kikérni a menyasszonyt. Itt uzsonnával kínálták őket, majd az egész vendégsereg csendesén beszélgetve elindult a templomba. Az egyházi esketés után, a templom előtt csatlakozott a menethez a cigánybanda is, és hangos nótaszóval, de soha nem a legközelebbi úton elindultak a vőlegényes ház felé. Ilyenkor a kíváncsiak kiálltak a kapuba menyasszonyt látni. Őket illet kaláccsal, süteménnyel, borral megkínálni. Ha ez nem történt meg, vagy éppen a móka kedvéért, akár több helyen is, szalmából font kötéllel elállták a menet útját. Mindaddig állt a menet, amíg egy kulacsos legény egy kis borral ki nem engesztelte az útonállókat.

A vacsora ételféleségeit a szórakozás jegyében vidám rigmusokkal a vőfély vezette fel. Az élcelődés célpontja természetesen mindig az ifjú pár volt. Vacsora után asztalt bontottak, és elkezdődött a tánc. Éjjel felé a vőfély elkiáltotta magát: eladó a menyasszony! Ekkor pénzadomány fejében illet mindenkinek a menyasszonnyal pár lépést táncolni. Közben megjelentek az ordenáre módon öltözött maskarák, akik ugyancsak megtáncoltatták a menyasszonyt. Ha a vőlegény nem állt a sarkára, akkor a maskarák fondorlatos módon igyekeztek megszőktetni a menyasszonyt.

Éjjel után történt a „kontyoltás” amikor is, a menyasszony átöltözött újasszony ruhába, és a fejét kendővel bekötötték. Az ifjú házaspár megjelenésekor, a Himnusz eléneklése után ki világos virradatig folytatódott a tánc, és a nótás mulatozás.

Útban a templom felé

Jómódú násznép a tornác előtt

Egy szerényebb esküvő násznépe

Házassok lettek

Hadházi lapos káposzta

Hajdúhadházon ősidők óta termelik ezt a laposfejű, különlegesen vékonylevelű tájfajta káposztát. Morfológiai megjelenése és beltartalmi értéke folytán a legkeresettebb káposztafajták közé tartozik. Gasztronómiai jelentőségét a fejszerkezetének finom felépítése adja. Mind édes, mind savanyított formában kiváló élelmiszer alapanyag. Hártyavékony összeboruló, torzsáig könnyen bontható, vékony kordájú levele, és kis torzsája van. Magas cukortartalmú, ízében és zamatanyagában egyedi, államilag bejegyzett káposztafajta. Frissen és a savanyított formában ideális töltött káposzta alapanyag. Hosszúszálú, igen vékony szeletekre gyalulható, amiből a széles körben keresett hadházi savanyú káposzta készül.

Ez a viszonylag hosszú tenyészidejű káposzta a vegetációs idő nagy részében szárazságtűrő. Az őszi esők hatására ugrásszerűen fejesezik, és a késői csapadékot nagy terméshozammal hálálja meg.

A „Hadházi lapos” káposzta

Betakarítás előtt

Hadházi savanyú káposzta

A „Hadházi lapos” vékonylevelű káposztát nemcsak megtermelik, hanem savanyítják is. A hagyományos házi savanyítás helyi szokásai ma is élnek, és sokan művelik. A káposztát kézi káposztagyaluval vékony laskára szeletelik, majd speciális csavaros káposztásdézsába döröglik, vagy tapossák. Egy szitabél (kb. 8-10 liternyi) laza káposzta gyalulékhoz egy kismarék sót adnak. Töltött káposztának való fejes káposztát is raknak közé, melyeknek előbb a torzsáját torzsafúróval eltávolították. Ízesítésül kaprot, birsalmát, vagy erős csöves paprikát adnak hozzá. Egy-két csöves tengerit is tesznek a dézsa aljára, mert úgy tartják, hogy a kukoricától a káposzta hamarabb erjed, és szebb, sárgább színe lesz. A káposztával megtelt dézsát szorosan ledeszkázzák, és a csavaros szerkezettel leszorítják. Meleg helyen érlelik, majd a kellő savanyodás után hűvös helyen tárolják.

Kézi gyalulás

Egy szitabélnyi gyalult káposzta

A torzs kifúrása

Taposás és dögölés

Csavaros káposztásdézsa

Savanyított fejes- és aprókáposzta

Hadházi toroskáposzta

Hajdúhadházon és környékén nemcsak megtermelik, hanem szívesen fogyasztják is a káposztát. A toroskáposzta a téli disznótorok elmaradhatatlan ételfélesége. Friss, bőröscsontos, vegyes sertéshúsból készül, amibe belerakják a disznó fülét és a farkát is. A helyi hagyomány szerint túróval, vagyis a disznó orrával a toroskáposzta még jobb. A feldarabolt húsféleségeket kevés víz hozzáadásával, borssal, és fokhagymával gazdagon ízesítve fedő alatt félpuhára párolják, majd zsírára sűtik. Ráteszik a vízben kimosott savanyú aprókáposztát, és állandó keverés mellett addig pirítják, amíg a káposzta a hússal együtt kellően megpuhul. Ízlés szerint sózzák, egyesek egy kevés pirospaprikát is tesznek rá. Frissen fogyasztva kiváló disznótoros étel, de többször felmelegítve még finomabb ízű lesz.

Az üstben toroskáposzta készül

A disznótor elmaradhatatlan ételfélesége

Hadházi töltött káposzta

A töltött káposzta készítéséhez a helyben termesztett, vékonylevelű lapos káposztát használják. A hadházi káposzta gasztronómiai jelentőségét a fejszerkezetének speciális felépítése adja. Ez a káposztafajta különösen vékony levelű, és a torzsájáig könnyen bontható. Ebből adódóan frissen és savanyított formában kiváló töltött káposzta alapanyag. A káposztafejről lefejtett leveleket előbb fonnyázzák, majd kordájuk mentén kettészakítják. Ezekből a fél levelekből csinos kis töltött káposztákat csavarnak. A tölteléket darált friss sertéshúsból darált füstölt tarja hozzáadásával készítik, amihez rizst, vagy gerslit tesznek. A friss káposztából készült töltött káposztát paradicsommal, köszmétével savanyítják, esetleg kaporral ízesítik. A töltött káposztának mind a friss, mind a savanyú káposztából készített változatát tejföllel tálalják.

Töltött káposzta, friss káposztából főzésre előkészítve

Egy lábasnyi paradicsomos töltött káposzta

Múza szobor Hunyadi László erdélyi szobrászművész alkotása a Szilágyi Dániel Gimnázium előtti téren áll. Az életnagyságú, lantját magához ölelő női szoboralak a szerelmi költészet múzsáját jeleníti meg. Ezt a harmóniát és nyugalmat árasztó művet a művész Hajdúhadházon, Égerházi Imre festőművész alkotóházának udvarán faragta.

A múza

Néprajzi gyűjtemény

Az állandó néprajzi kiállítás anyagát 2008-ban a Radnóczy Ferenc Kertbarátkör tagsága gyűjtötte össze. A közel hatszáz tárgyat magába foglaló gyűjtemény az egykori Hajdúhadház népéletének tárgyait, a lakóház felszerelését, a mezőgazdasági termelés és az állattartás eszközeit, valamint a kismesterségek szerszámaait mutatja be. Ez utóbbiak közül különösen értékesek a kerékgyártó- és kádárműhely, a kovácsműhely, valamint a kalapos és sapkás mesterség, a cipész és csizmadia mesterek szerszámai. A kiállítás a káposzta feldolgozás jellegzetes helyi eszközeit is bemutatja.

Kiállításrészlet

Kettőseke

A káposzta feldolgozás eszközei

Cipésműhely

Kerégyártó és kádárműhely

Kovácsműhely

Pély Nagy Gábor 1780. augusztus 9-én itt Hajdúhadházon született. Ebben a városban tanulta a betűvetést, majd a debreceni Református Kollégiumban folytatta tanulmányait. Tizennyolc éves volt, amikor városunk magisztrátusa nótáriusnak megválasztotta. Tizenegy esztendőn át volt a város jegyzője. 1819-től haláláig a Hajdúkerület hat városának al-, majd főkapitánya volt.

Pély Nagy Gábor főkapitánysága alatt Bocskai szellemében harcolt a hajdúutódok igazságáért, a közjóért, a magyarság függetlenségéért, hazánk szabadságáért. Lelkesedve az 1848-as forradalom eszméiért a Hajdúkerületben megszervezte és felszerelte a nemzetőrséget. Városunkból 1299 nemzetőr, köztük 189-en önkéntes állt a függetlenségért harcoló haza szolgálatába. Pély Nagy Gábor hitt a szabadságharc sikerében. A szomorú végkifejletet már nem érte meg. 1849. július 19-én az oroszok által behurcolt nagy kolerajárvány, számtalan további magyar áldozatával együtt az ő életét is derékba törte.

Vörös márvány síremléke a református templom előterében látható.

A hajdúkerületi főkapitány, és síremléke

Református templom

Hajdúhadház kéttornyú, neoromán stílusú református temploma Szkalnitzky Antal tervei szerint 1872-ben épült. Magassága 63 méter. Első orgonáját Kíszel István debreceni orgonaépítő mester készítette. A két nagyobb harangját az első világháború során hadi célokra elvitték, melyeket 1922-ben pótoltak. A második világháborút is alaposan megszenvedte a templom. Nagyharangját háborús célokra ismét leszerelték. 1944. október 23-án a déli tornyot gyújtógránát találat érte, melynek következtében a templom teljesen kiégett. Kellő anyagi fedezet hiányában a helyreállítása évtizedekig tartott.

Mára már a templom kívül – belül rendben van. Tornyaiban három harang szolgál. A tűzvészben elhamvadt orgonáját 1982-ben három manuális, 35 regiszteres hangversenyorgonával pótolták. Helyreállított oldalkarzatain egyház- és iskolatörténeti állandó kiállítás van.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A Tiszántúlon mindössze három kéttornyú református templom van. A debreceni Nagytemplomhoz hasonlóan a Hadházi Református Templom is uralja a főteret, így a város jellegzetes szimbóluma. Magasan kiemelkedik a házak fölé, és impozáns megjelenésével nagy távolságból vonzza az arra járók tekintetét.

Homlokzati kép

Templombelső

Három manuál, harmincöt regiszter

Sillye Ferenc hajdúkapitány

Ma is él a nép ajkán az a legenda, mely szerint 1693-ban a krimi tatárok rajtaütésszerűen megtámadták Hadházt. Ez a martalóc népség nem ismert sem Istent, sem embert, akit csak elértek kardélre hánytak. A lakosság megmaradt része Sillye kapitány vezetésével a város keleti oldalán lévő sűrű bozótos erdőbe menekült. Sillye kapitány magával vitte a város pénzes ládáját, és azt egy hatalmas tölgyfa odvába rejtette. Ráállt a ládára, és a nagy fa rejtekéből nyilazta a betolakodókat. Hűséges kutyája nem hagyta el a kapitányt, ám a fa mellett csaholva gazdájának árulója lett. Sillye Ferencet egy gyilkos tatárnyíl a tölgyfához szegezte. Amikor elült a támadás, az életben maradtak az odvas fából a kapitány holttestét kiemelték, és érintetlenül megtalálták a város pénzes ládáját. Sillye kapitány holttestét egy közeli elhagyott öreg kút mélyébe temették. A hatalmas kútgödröt nem tudták teljesen földdel feltölteni, így azt gallyakkal pótolták. Innen ered az a ma is élő hagyomány, mely szerint, ha az egykori hajdúkapitány sírja előtt megáll az arra járó, tisztelete jeléül egy akácgallyat helyez a sírhalomra. Sillye kapitány sírját kopjafa jelöli, és sírhantjáról sohasem kopik le az akácgally.

*Sillye kapitány elképzelt portréja
(Csiha Gábor olajképe)*

*A legenda képi megfogalmazásában
(Égerházi Imre olajképe)*

Kopjafa a hajdúkapitány sírján

Szilágyi Dániel 1831-ben Hajdúhadházon született, és itt kezdte iskolai tanulmányait. Kiváló orientalista és turkológus, a keleti nyelvek tudós fordítója és tolmácsa, régi török kéziratok, ősnyomtatványok és könyvek szenvedélyes gyűjtője. Debreceni teológus diákból lett honvédhuszár-őrmester, aki az 1848-49-es forradalom és szabadságharc bukása után politikai menekültként Konstantinápolyban élt az 1885-ben bekövetkezett haláláig.

Kiválóan megtanult törökül, és elismert tolmács, tudós könyvgyűjtő lett. Érdeklődése a török írásbeliség régi emlékei felé fordult. Kis könyvesboltot nyitott, és gyűjteni kezdte a török kéziratokat. Tudós tájékozottsága, valamint féltve őrzött ritka kéziratai miatt Vámbéry Ármint és Kúnos Ignác is többször felkereste. Hathatósan közreműködött a török kormánynál a Corvinák visszaadásában is.

Szilágyi Dániel halála után Vámbéry Ármint erőfeszítéseinek köszönhetően a kéziratok a MTA tulajdonába kerültek. Nagybecsű keleti kéziratokból álló könyvtárát a Magyar Tudományos Akadémia őrzi Collectio Szilágyiána néven. Ez az anyag képezi mindmáig a Keleti Gyűjtemény török kéziratainak gerincét.

Szilágyi Dániel a törökországi időkből

Szilágyi Dániel egykori szülőháza

A Szilágyi Dániel emlékkiállítás

Úrasztali ónkupa

A Hajdúhadházi Református Egyházközség hét régi úrasztali ónkupát őriz. Valamennyi kupa is XVII. – XVIII. századból származik. Felirataik az adományozók nevét és az adományozás évszámát őrzik. Ezek közül a legrégebbi 1623-ból való. Ennek a kupának Hajdúhadház számára különleges történelmi értéke van. Bocskai István az 1605. december 12-én keltezett adománylevelével a Hadházra letelepített első református hajdúk és az őslakosok ebből az ónkupából közösen kaptak úrvacsorai bort. Ez az úrasztali edény a hajdútelepesek befogadásának jellegzetes tárgyi szimbóluma.

A legrégebbi úrasztali ónkupa

A Vadas csárda a város legrégebbi nádfedeles épülete. Valamikor a XVIII. század első felében építhették. A csapszék legrégebbi említése 1797-ből való, amikor a városi tulajdonú regálás épület már javában működött. Az épület eredeti belső elrendezése a háromosztatú, mestergerendás lakóházak mintájára készülhetett. A pitvarba lépve szabadkéményes, padkás füstös konyhával találkozhatott a betérő. Balra nyílhatott a kármentős ivó, jobbra pedig az árendás család lakóhelye. Kettős ívű boltíves tornácáról lejárát vezet a borospincébe. A jellegzetes szimmetrikus főhomlokzatú csárdaépülettel szemben a szekérállás épülete ma is meg van. Bár a csárda belsejét többször átalakították, külső megjelenése ma is az eredeti állapotát idézi. Jelenleg az épület városi tulajdonban van, és folyamatban van az eredeti állapothoz hasonló felújítása.

A Vadas csárda az ötvenes években

A déli homlokzata a hatvanas évek közepén

A csapszék szekérállása és gémeskútja

Modernizálva a kilencvenes évek végén

1956-os emlékmű Györfi Lajos szobrászművész alkotása. A kemény vulkanikus kőzetbe faragott lánc talpas vasszörnyeteg a forradalmat eltipró T 34-eseket szimbolizálja, amelyek Hajdúhadház főtere mellett elhaladó 4-es főúton vonultak 1956 őszén Budapest eltiprására. A tank által jelképezett erőszakot azonban legyőzte az idő, az utókor igazságtétele, amely bazalt tömb formájában agyonnyomja a félelmetes lánc talpast. Mellette a feltépet bazaltkockák 1956 hőseink a szabadságharcos erőfeszítéseire utalnak.

T 34-es tank kőbe faragva